

молодіжних центрів і просторів України, тим самим дозволяючи їм ставати ближчими до молоді, бути місцем безпеки та рівності, місцем, де кожна молода людина може бути собою.

Список використаних джерел

1. Довідник безбар'єрності. URL: <https://bf.in.ua/> (дата звернення 20.04.2023).
2. Концепція сучасного молодіжного центру: бачення молоді. Березень-квітень, 2021. URL: <https://static1.squarespace.com/static/627a2e40fe005402b6dbb84a/t/63071ab315293f4751b88a45/1661409973120/Concept+of+a+modern+Youth+Center+Ukr.pdf> (дата звернення 20.04.2023).
3. МолодьТут: створи простір молодіжних перспектив у своїй громаді. URL: <https://mriemotadiemorazom.org/molodtut> (дата звернення 20.04.2023).
4. Gender Equality and Social Inclusion. UN Peace Fund for Nepal Strategies and Lessons Learned. URL: https://un.org.np/sites/default/files/doc_publication/2020-09/Gender%20Equality%20and%20Social%20Inclusion_1.pdf (дата звернення 20.04.2023).

Л.В. Канішевська, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Розглядаються теоретичні аспекти військово-патріотичного виховання учнівської молоді: мета, принципи, форми і методи; деякі пропозиції щодо підвищення рівня військово-патріотичної вихованості старшокласників закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: *військово-патріотичне виховання, принципи, методи, форми, старшокласники закладів загальної середньої освіти.*

Актуальність дослідження проблеми обумовлена ситуацією в країні, яка склалася внаслідок збройної й інформаційної агресії з боку російської федерації проти України. Військово-патріотичне виховання учнів закладів загальної середньої освіти – проблема державної ваги і національної безпеки.

Необхідність пошуку дієвих механізмів військово-патріотичного виховання учнівської молоді обумовлено нормативними документами загальнодержавного рівня: Законами України «Про основи національного спротиву» (2022), «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (2022), Стратегією воєнної безпеки України (затвердженою Указом Президента України від 25 березня 2021 року №121/2021) та низкою концепцій, програм і проєктів.

До вивчення проблеми військово-патріотичного виховання учнів закладів

загальної середньої освіти зверталися сучасні українські вчені (І. Бех, Д. Бінецький, М. Зубалій, З. Діхтяренко, Н. Касіч, Г. Коломоєць, О. Мазурчук, Г. П'янковський, М. Тимчик, М. Томчук тощо).

Військово-патріотичне виховання – наскрізний виховний процес, спрямований на формування в громадян України оборонної свідомості, готовності до національного спротиву, підвищення суспільної значущості й поваги до військової служби, мотивації громадян до набуття ними необхідних компетентностей у сфері безпеки і оборони. Військово-патріотичне виховання є складовою державної політики у сфері утвердження української національної і громадянської ідентичності [3].

У Статті 10 Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» зазначається, що метою військово-патріотичного виховання є формування оборонної свідомості, готовності стати до лав Збройних Сил України та інших формувань сектору безпеки й оборони України, готовності до національного супротиву.

Військово-патріотичне виховання здійснюється за такими напрямками:

- 1) формування оборонної свідомості;
- 2) популяризація військової служби;
- 3) залучення громадян до сприяння безпеці й обороні України;
- 4) розвиток військово-прикладного і службово-прикладного спорту, технічної творчості й інновацій;
- 5) широке залучення школярів до загальнодержавних, регіональних і місцевих заходів військово-патріотичного виховання;
- 6) обов'язкове викладання предмета «Захист України» під час здобуття профільної середньої освіти;
- 7) підготовка кваліфікованого кадрового потенціалу із числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, учасників Революції Гідності з подальшим їхнім залученням до організації та здійснення освітньої діяльності з початкової військової підготовки; реалізації програм,

проектів та заходів військово-патріотичного виховання;

8) залучення ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, учасників Революції Гідності до організації та здійснення програм, проектів та заходів військово-патріотичного виховання [3].

Основними принципами сучасного військово-патріотичного виховання є: *принцип національної спрямованості* (повага до державних символів України, виховання любові до рідної землі, українського народу, шанобливе ставлення до його культури; збереження національної ідентичності, готовність до захисту України); *консолідації* (зміцнення спільного супротиву ворожим впливам, об'єднання та згуртування заради перемоги над супротивником); *конструктивного лідерства* (активна громадянська позиція, ініціативність, цілеспрямованість, наполегливість у вирішенні завдань, зацікавленість у досягненні результатів, здатність брати на себе відповідальність та згуртовувати інших до командної роботи); *неперервності і наступності*, що забезпечує передачу з покоління в покоління досвіду засвоєння національних цінностей, які є базисом військово-патріотичного виховання та розвитку зростаючої особистості; *інтегрованості*, який визначає комплексний характер військово-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, реалізується через міжпредметні зв'язки курсів «Захист України», «Фізична культура», «Історія України», «Природничі науки»; *культуровідповідності*, за яким військово-патріотичне виховання здійснюється з опорою на культуру, історію й мову українського народу; *педагогічної компетентності*, що полягає в доцільному використанні педагогічних форм, методів, доборі змісту, педагогічній тактовності в процесі військово-патріотичного виховання; *особистісного саморуху* (виховання самостійності, самодостатності, критичності й самокритичності, здатності допомогти собі та іншим у різних ситуаціях, почуття відповідальності за прийняті рішення); *виховного оптимізму* визначається вірою в сили і здібності дитини, її здатність досягти високих результатів; *гуманізації виховного процесу* (військово-патріотичне виховання на основі моральних цінностей, концентрація на дитині (людині) як вищій цінності,

урахування вікових та індивідуальних особливостей, здібностей) [3, с. 199–201].

Методами військово-патріотичного виховання старшокласників є:

1. *Формування в допризовної молоді патріотичної свідомості, поглядів та переконань*: розповіді, бесіди, лекції, диспути, приклади, переконання, громадська думка.

2. *Організація військово-патріотичної діяльності та формування особистісного досвіду поведінки допризовної молоді*: педагогічна вимога, доручення, метод вправ, привчання, виховні ситуації.

3. *Стимулювання і мотивації військово-патріотичної діяльності та поведінки допризовної молоді*: змагання, заохочення, перспективи.

4. *Самовиховання і самопідготовки допризовної молоді до військової служби*: самозобов'язання, самопереконання, самоспостереження, самоконтролю, самозвіту [1, с. 27].

Основними формами військово-патріотичного виховання старшокласників, які організуються класним керівником і педагогом-організатором, є: тематичні класні години, «Уроки мужності», «круглі столи», дебати, дискусії на військово-патріотичну тематику, конференції, екскурсії в музеї бойової слави, конкурси малюнків і фотографій до Дня захисника Вітчизни, Дня Збройних Сил України; проведення благодійних акцій, участь у вахті Пам'яті Небесної Сотні, демонстрація та обговорення фільмів, які відображають воєнно-історичні події, зустрічі з учасниками Революції Гідності, ветеранами АТО, героями воєнних подій тощо.

Формами військово-патріотичного виховання старшокласників, які організуються вчителем предмета «Захист України», вчителем фізичної культури та заступником директора з виховної роботи, є: спортивні змагання з військово-прикладних видів спорту: стрільба, метання гранати, крос, важка атлетика, силові єдиноборства тощо; проведення військово-спортивних та військово-патріотичних ігор; заняття в секціях з військово-прикладних видів спорту; заняття із стрийової, вогневої, тактичної підготовки під час уроків

«Захист України»; організація військово-спортивних змагань із старшокласниками; ознайомлення з текстом військової присяги, історією військових відзнак і нагород, почесних військових звань в різні історичні епохи; вивчення військових та патріотичних ритуалів та їх значення для військової служби; ознайомлення з інформацією про цілі, строки та порядок початкової постановки юнаків на військовий облік; профорієнтаційна робота військової спрямованості з юнаками і дівчатами; вивчення видів бойової техніки та зброї, історії їх створення; вивчення правил поводження зі зброєю, порядку розбирання, складання, зберігання та догляду за нею; місячник військово-патріотичного виховання тощо [4, с. 226–228].

З метою підвищення рівня військово-патріотичної вихованості старшокласників закладів загальної середньої освіти необхідно: осучаснити зміст предмета «Захист України», створити типову освітню програму нового покоління; прискорити розробку Державного стандарту професійної середньої освіти, у якому будуть визначені чіткі вимоги до обов'язкових результатів та компетентностей у результаті вивчення предмета «Захист України», забезпечити фахове викладання предмета «Захист України» в системі загальної середньої освіти; використовувати потенційні можливості навчальних предметів і позаурочної діяльності в контексті проблеми військово-патріотичного виховання учнівської молоді; розробити організаційно-педагогічні умови й технології забезпечення єдності фізичного і військово-патріотичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Бородай Е. Класифікація методів військово-патріотичного виховання старшокласників у процесі допризовної підготовки. *Витоки педагогічної майстерності*, 2020. Вип. 26. С. 25–28.
2. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності URL. : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (Дата звернення: 20.04.1023.).
3. Остапенко О. І. Військово-патріотичне виховання учнів закладів загальної середньої освіти в умовах ідейно-світоглядної конфронтації. Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2019 р. / [За ред. І. Д. Беха, Р. В. Малиношевського]. Вип. 8. Івано-Франківськ:НАІР, 2020. С. 198–203.
4. Ціпан Т. Військово-патріотичне виховання молоді в умовах воєнного стану. *Інноватика у вихованні*, 2022. Вип. 16. С. 223–232.